

Keith Richards

în colaborare cu James Fox

Viață

Traducere din limba engleză și note
de Veronica D. Niculescu și Lucian Niculescu

Atunci a început să explodeze și cultura drogurilor. Întâi au apărut mandraxul¹ și iarba, apoi acidul pe la sfârșitul lui '66, pe urmă coca, undeva prin '67, și în fine smacul, permanent. Mi-l amintesc pe David Courts, cel care îmi făcuse inelul cu cap de mort și care continua să-mi fie prieten apropiat, cum s-a prezentat într-o seară la un pub aflat în apropiere de Redlands. Combinase niște Mandrax cu băuturistică și acum îi cădea capul în supă. Țin minte faza doar fiindcă l-a cărat Mick în spate până la mașină. Astăzi n-ar mai face așa ceva nici să-l pici cu ceară – și îmi dau seama, rememorând acel incident, ce mult timp a trecut de când s-a schimbat Mick. Dar asta-i altă poveste.

Erau niște indivizi fascinanți. Căpitanul Fraser, care servise în regimentul Pușcașilor Regali Africani, scutul autorității coloniale din Africa Orientală, îl avusese ca subordonat pe sergentul Idi Amin² în Uganda. Fraser devenise „Strawberry Bob” și umbla noaptea în papuci și șalvari de Rajasthan, iar ziua costumat ca gangsterii, în costume de stofă vărgată sau cu picățele. Galeria lui Robert Fraser era ultra-modernă. Îl expunea pe Jim Dine, era agentul lui Lichtenstein. El a organizat prima expoziție a lui Warhol la Londra și a proiectat filmul *Chelsea Girls* în apartamentul său. I-a promovat pe Larry Rivers și pe Rauschenberg. Robert a intuit toate schimbările care aveau să vină; era devotat trup și suflet pop-art-ului. Un avangardist înrăit. Mie îmi plăcea mai degrabă energia investită și nu neapărat tot ce făceau – acea senzație că orice e posibil, care plutea mereu în aer. Altminteri, pretențiile și afectarea lumii artistice făceau să mi se zbârlească pielea ca la sevraj și nici măcar nu consumam pe-atunci. Allen Ginsberg a stat o dată la Mick, în Londra, și-am petrecut o seară întreagă ascultându-l pe bătrânul ăsta bășinos cum înșira câte-n lună și-n stele. Era perioada în care Ginsberg obișnuia să cânte (prost) la concertină³, mormăind *ommm* și prefăcându-se că nu observă mondenitățile din jurul lui.

1. Barbituric, metaqualonă.

2. Dictator sângeros, devenit președinte al Ugandei între 1971 – 1979 în urma unei lovituri militare.

3. Instrument muzical de dimensiuni mici, hexagonal, asemănător acordeonului.

Căpitanul Fraser se dădea în vânt după Otis Redding și trupa lui, Booker T. and the M.G.'s. Treceam uneori dimineața pe la apartamentul lui de pe Mount Street – salonul de primire din acea perioadă – după câte o noapte albă, când tocmai făcusem rost de vreun nou album semnat Booker T. sau Otis. Se afla acolo și Mohammed, servitorul marocan îmbrăcat cu *djellaba*¹, care ne pregătea două pipe, și ne puneam pe ascultat „Green Onions”, „Chinese Checkers” sau „Chained and Bound”. Robert lua smac. Avea șifonierul plin de costume la două rânduri, superb croite toate, din stofe calitatea întâi, și cămăși adesea cusute manual, pe comandă, însă gulerele și manșetele îi erau mereu ponosite. Asta făcea parte din stilul lui. Și obișnuia să-și ascundă niște *jacks* de rezervă – intrau șase *jacks* la un gram de heroină – prin buzunarele acestor sacouri, așa că se tot ducea la șifonier și cotrobăia prin toate buzunarele după vreun *jack* uitat. Apartamentul lui Robert era ticsit cu tot felul de obiecte fantastice, craniile tibetane căptușite cu argint, oase cu extremitățile argintate, lămpi *art nouveau* de la Tiffany's, stofe și țesături superbe pretutindeni. El se fâțâia pe-acolo în niște cămăși de mătase viu colorate pe care și le adusese din India. Savura cu adevărat drogurile, „hașiș minunat”, „aŋgani primo”. Latura avangardistă a lui Robert se combina în mod bizar cu ceva extrem de perimat.

Îmi mai plăcea foarte mult la el și că nu-și dădea nici un fel de aere. S-ar fi putut lesne ascunde în spatele Etonului și al morgii aristocratice. Dar el se interesa de alte direcții și expunea dinadins lucrările unor artiști care nu făceau parte din Academia Regală. Și îl mai individualiza firește și latura lui de poponar. Nu făcea caz de asta, dar nici nu se ascundea. Avea o privire de oțel și i-am admirat totdeauna curajul. Pușcașii Africani îl formaseră, fără îndoială. În Africa deschisese ochii de-a binelea. Robert Fraser, căpitan în rezervă. Dacă ar fi vrut, putea să profite de rangul său. Dar am impresia că Robert detesta tot mai tare modul în care sistemul de-atunci, așa cum i se spunea, continua să se agațe de un eșafodaj care se năruia evident. Îi admiram atitudinea hotărâtă, „așa nu se mai poate continua”. Și cred că asta l-a făcut să se atașeze de noi, de Beatles și de artiștii avangardei.

---

1. Haină cu mâneci largi și capișon, purtată în nordul Africii.

Fraser și Christopher Gibbs fuseseră colegi la Eton. Când l-a cunoscut Anita pe Gibby, cu mult timp în urmă, avea vreo optispe ani și tocmai ieșise din pușcărie pentru că furase o carte de la Sotheby's – a fost mereu un colecționar pasionat, cu un ochi excelent. Am dat din nou peste Gibbs prin intermediul lui Robert, când Mick s-a hotărât că vrea să trăiască la țară. Robert nu era prea rural și l-a sfătuit să-l roage mai degrabă pe Gibby să se ocupe el. Așa că Gibbs s-a apucat să-i plimbe pe Mick și Marianne de-a lungul și de-a latul Angliei și au vizitat o grămadă de castele și domenii. Gibby mi-a fost dintotdeauna drag într-un fel. Mai trăgeam uneori în apartamentul lui din Cheyne Walk, aflat chiar pe chei. Avea o bibliotecă grozavă. Puteam sta acolo cu orele să mă uit la minunatele ediții princeps, la ilustrații și picturi fabuloase care erau noi pentru mine, pentru că munca mă purta mereu pe drumuri. Foarte interesat să-și plaseze marfa, piese superbe de mobilier cărora le făcea o reclamă subtilă. „Am un superb cufăraș de secol șaisprezece”. Gata oricând să cumpere sau să vândă ceva mai departe. Era totodată și dus rău cu pluta Christopher așa. N-am mai văzut pe cineva care să spargă și să inhaleze o fiolă cu nitrat de amil de cum deschide ochii. Așa ceva mi-ar fi venit până și mie de hac. El ținea una pe noptieră. Rupea gâtul acelei micuțe fiole galbene și se trezea. L-am văzut cu ochii mei. Am rămas mască. N-aveam nimic contra fiolelor, dar în principiu noaptea, mai târziu.

Robert Fraser și Christopher Gibbs aveau în comun tupeul și cutezanța. Mai impozanți ca fațada magazinului Selfridges. Deși continuau să fie băieții mamei. Se temeau groaznic de mamele lor. Poate din cauza asta ajunseseră amândoi poponari. Strawberry Bob – tot timpul tremura de frica maică-sii. „Vai! Vine maică-mea!” „Și ce dacă?” Asta nu însemna c-ar fi fost niște pământăi ținuți sub papuc. Dar îi copleșea respectul față de mame. Evident că aveau niște mame foarte puternice, fiind ei înșiși niște tipi foarte puternici. Abia de curând am aflat că mama lui Gibby a fost regina mondială a Cercetașelor, principala responsabilă cu filialele din străinătate. Nu discutăm chestii dintr-astea pe-atunci. La vremea aceea n-am înțeles însemnătatea acestui duet, dar ei au remodelat peisajul și au influențat profund stilul epocii.

Gibbs și Fraser erau doar numele de pe frontispiciu. În jurul lor se aflau Lampsonii și Lambtonii, familia Sykes, Michael Rainey. Se mai învârtea pe-acolo și Sir Mark Palmer, paj al reginei care-și dorea cu ardoare să fie țigan, dragul de el, cu dinții lui de aur, cu ogarii legați cu sfoară de căruțele cu coviltir în care bătea drumurile de țară și pe care prietenii i le găzduiau pe moșiile lor. Probabil că dacă ai crescut antrenat să cari trena reginei, după o vreme căruțele țigănești încep să-ți facă cu ochiul. Toate bune și frumoase, cât timp nu ți-au dat încă tulleiele la puță. Dar mai apoi? „Cu ce te ocupi?” „Duc trena reginei.”

Brusc ne-am pomenit curțați de jumătate din nobilime, mlădițele tinere, moștenitorii unor nume prestigioase precum Ormsby-Gore, Tennant sau alții asemenea. N-am aflat niciodată dacă asta însemna că se înjoseau ei sau că noi deveneam niște snobi. Erau foarte de treabă. Puțin îmi pasă, mi-am zis. Dacă sunt interesați, să poftescă. Vrei să fim prieteni? Hai să fim prieteni. Din câte știu eu, era pentru prima oară când atâția indivizi din acea pătură socială căutau compania muzicienilor. Înțelegeau și ei că bate un vânt de schimbare, ca să-l citez pe Bob. Se simțeau stingheri acolo sus, marii cavaleri cu sânge albastru, li se părea că rămân pe dinafară dacă nu se implică. Așa se explică melanjul acesta bizar de nobili și gangsteri, prin fascinația înaltei societăți față de plebe. Era valabil mai cu seamă pentru Robert Fraser.

Lui Robert îi plăcea să frecventeze anturaje dubioase. Era, cumva, o formă de revoltă împotriva mediului sufocant din care provenea, o revoltă a homosexualității reprimată. Îl atrăgeau indivizi precum David Litvinoff, aflat la granița dintre artă și lumea interlopă, amic cu frații Kray, gangsterii din East End. În povestea asta erau implicați și tot felul de pungăși. Așa a apărut Tony Sanchez, care l-a ajutat pe Robert s-o scoată la capăt cu niște datorii contractate pe la jocuri de noroc. Atunci s-au cunoscut Robert și Tony. După care Tony a devenit un soi de intermediar pentru Robert în relațiile cu răufăcătorii și dealerul lui personal.

Tony ținea un cazinou de noapte pentru spaniolii din Londra. Era dealer și gangster și conducea un Jaguar Mark 10 bicolor, împodobit într-un stil de codoș. Taică-su avea un restaurant italian vestit din zona Mayfair. Tony Spaniolu' era un dur. *Trosc-pleosc*. Genul ăla. Fusese un tip cumsecade până s-o apuce pe căi greșite.

Problema, pentru el și mulți alții, este că nu poți să rămâi așa și să devii în același timp un *junkie*. Nu se pupă una cu alta. Dacă vrei să fii un dur, să rămâi tot timpul pe fază, așa cum ar fi putut să fie și cum a și fost Tony o vreme, nu-ți permiți să te-ncurci cu drogul. Te încetinește. Doar să vinzi, ok, foarte bine, dar nu te atinge de el. E o mare diferență între dealer și consumator. Ca să fii dealer, trebuie să conduci tu ostilitățile, altminteri faci gafe, ceea ce s-a și întâmplat cu Tony.

S-a folosit de mine în câteva rânduri. Fără știrea mea – ulterior am aflat – m-a utilizat pe post de șofer la un jaf de bijuterii de la Burlington Arcade. „Ia uite, Keith, nu vrei să-ncerci Jaguarul meu?” Le trebuia o mașină curată și un șofer curat. Și Tony le-o fi povestit celorlalți că mă pricep să conduc bine noaptea. Așa c-am așteptat acolo în față, fără să știu ce se petrece. Tony îmi era prieten bun, dar nu se sfia să mă bage la înaintare.

Mai aveam un prieten apropiat, Michael Cooper, cu care mă-ntâlneam des. Un fotograf genial. Ducea ceva de speriat; băga o grămadă. N-am cunoscut nici un alt fotograf căruia să-i tremure mâinile și care să scoată totuși pozele la fix. „Cum ai reușit? Îți tremurau mâinile. Poza asta ar trebui să fie o ceață totală.” „Știu exact când să apăs pe buton.” Michael a ținut o cronică amănunțită a începuturilor formației Rolling Stones pentru că fotografia neîncetat. Pentru Michael pozele erau un mod de viață. Era complet captivat de imagini, sau mai degrabă imaginile puseseră stăpânire pe el.

Michael era într-un fel creația lui Robert, care avea o latură de Svengali¹ și se simțea foarte atras de Michael Cooper din mai multe motive, dar îi admira mai ales simțul artistic și se ocupa de promovarea lui. Michael era un om de rețea. El ne aduna pe toți laolaltă, toate aceste cercuri diferite din Londra, aristocrații, derbedeii și ceilalți.

Când te îndopi cu tot ce ne-ndopam noi, trâncănești verzi și uscate, doar despre muncă nu. Michael și cu mine discutam mai ales despre calitatea ierbii. Doi vicioși căutând noi metode de a se ameți și mai tare fără să-și distrugă complet sănătatea. Nici vorbă

1. Personaj din romanul *Trilby* de Georges du Maurier, prototipul celui care domină, controlează și manipulează pe cineva prin tehnici oculte.

despre „mărețele opere“ pe care eu, el sau alții urma să le realizăm. Alea erau ceva secundar. Știam bine că muncește pe brânci. Era un maniac, ca mine, lucrurile nu se fac bătând din palme cum are lumea impresia.

Câteodată Michael cădea pradă unor depresii profunde și de rău augur. Căinii lui negri. Poetul fotografiilor era o ființă mai fragilă decât îți imaginați. Michael luneca lent spre tărâmul de unde nu mai există întoarcere. Însă deocamdată duceam în esență o viață de gangsteri. Lovituri nu dădeam, dar făceam parte dintr-un cerc elitist. Extravaganți și scandalosi, desigur, forțând toate limitele pentru că cineva trebuia s-o facă.

Mare lucru n-ar fi de adăugat despre acid, pe lângă „*Mamă, ce trip!*“. Pășeam într-un teritoriu necunoscut și neexplorat. Anii '67-'68 au adus o veritabilă schimbare de percepție, multă confuzie și multe experimente. Cel mai extraordinar lucru trăit sub influența acidului a fost să văd cum îmi tot zboară niște păsări prin fața ochilor, stoluri de pasărea paradisului inexistente de fapt. Când colo era un copac cu frunzișul bătut de vânt. Mă plimbam pe o cărare la țară, totul înverzise și aproape că deslușeam fiecare bătaie din aripă. Curgea atât de lent, încât îmi venea să exclam: „Drace, aș putea și eu să fac așa!“. Prin urmare, îi înțeleg cumva pe cei care se mai aruncau uneori de la fereastră. Pentru că ți se arată dintr-odată așa de clar ce ai de făcut. A durat aproape o jumătate de oră până ce stolul de păsări mi-a traversat câmpul vizual, cu un fâlfâit incredibil, și distingeam fiecare pană. Iar ele mă priveau din zbor, de parcă mă îndemneau: „Hai, încearcă și tu!“. Fir-ar să fie... Recunosc, sunt lucruri pe care nu le pot face.

Trebuie să fii în compania potrivită când ieși acid, altfel nu-i a bună. Brian, de exemplu, când era pe acid, devenea complet imprevizibil. Putea să fie incredibil de amuzant și relaxat, ori te putea purta într-o direcție complet greșită. Și te pomenesti dintr-odată pășind pe strada paranoiei. Pe acid nu prea mai poți controla situația. De ce mă-ndrept spre punctul ăsta întunecat? Nu vreau să merg acolo. Hai înapoi la intersecție, să vedem dacă se deschide drumul cel bun. Vreau să văd iarăși stolul de păsări, să-mi vină niște idei muzicale de geniu și să găsesc Acordul Pierdut. Sfântul Graal al muzicii, foarte la modă pe-atunci. O groază de